Radosveta Dimitrova, David L. Sam, Laura Ferrer-Wreder (eds.) *Roma Minority Youth Across Cultural Contexts: Taking a Positive Approach to Research, Policy, and Practice*.
Oxford: Oxford University Press. 2021. 264 s.

Výskum vo vývinovej psychológii prešiel za ostatné desaťročia posunom od zamerania sa na riešenie problémov, cez predchádzanie problémom až po súčasné skúmanie pozitívnych aspektov vývinu a ich podporu. Jedna z významných teórií, ktorá tento výskum rámcuje, je teória Pozitívneho vývinu mladých (Positive youth development, PYD). Hlavným predstaviteľom tejto teórie je Richard M. Lerner, ktorý k recenzovanej publikácii napísal predhovor. Teória vychádza z predpokladu, že všetci dospievajúci majú interné zdroje, ktoré prispievajú k ich pozitívnemu vývinu. Tieto zdroje zhŕňa do tzv. 5C - Competence, Confidence, Connection, Character, and Caring. Úlohou významných dospelých v živote dospievajúcich, ako aj celej spoločnosti, je napomáhať ich rozvoju a rastu prostredníctvom zlepšenia externých podmienok.

Recenzovaná publikácia editorov R. Dimitrovej, D. L. Sama a L. Ferrer-Wrederovej prináša najnovšie poznatky k aktuálnej problematike PYD v špecifickej skupine rómskych dospievajúcich. Rómska menšina patrí v rámci Európy k najpočetnejším a zároveň menšinám najviac ohrozeným diskrimináciou, chudobou, sociálnym vylúčením či sťaženým prístupom k vzdelaniu. Empirické skúmanie situácie rómskych adolescentov z rôznych kultúrnych a sociálno-ekonomických kontextov je veľmi dôležitým krokom v podpore ich pozitívneho vývinu. Ako uvádzajú editori, cieľom knihy je pomôcť čitateľom lepšie porozumieť podmienkam, ktoré podporujú optimálny vývin rómskych dospievajúcich berúc pri tom do úvahy rôzne rodinné, komunitné, sociálne a kultúrne faktory. Podľa štúdie z roku 2012 realizovanej v 11 európskych krajinách, ktorú autori publikácie citujú, len 15 % dospelých Rómov ukončilo vyššie stredné vzdelanie. Podpora potenciálu a silných stránok mladých Rómov sa preto javí byť kľúčovou pre ich úspešné fungovanie v spoločnosti.

Editori knihy majú mnohoročnú skúsenosť s výskumom rómskej populácie. Radosveta Dimitrova je docentkou vývinovej psychológie na Štokholmskej univerzite a publikovala množstvo štúdií zameraných na rómsku minoritu, David L. Sam je profesorom medzikultúrnej psychológie na Univerzite v Bergene, Nórsko a Laura Ferrer-Wreder pôsobí ako docentka na Štokholmskej univerzite. Editorom sa podarilo dať dokopy multidisciplinárny tím z rôznych európskych krajín a USA, čím publikáciu obohatili o výskumy rómskych dospievajúcich z rôznych kultúrnych kontextov.

Publikácia pozostáva z 13 kapitol členených do troch hlavných sekcií. Prvá sekcia je skôr teoretického charakteru a zameriava sa na historickú a súčasnú kultúrnu a sociálno-ekonomickú situáciu rómskej populácie v Európe a v USA, s dôrazom na pozitívne aspekty. Druhá sekcia poskytuje teoretické ukotvenie celej publikácie, pričom bližšie prezentuje teóriu PYD, so špecifickým zameraním na rómsku populáciu. Prínosom tejto časti je aj zhrnutie efektívnosti viacerých existujúcich intervenčných programov a ich možné využitie v podpore pozitívneho vývinu rómskej populácie. Tretia, najrozsiahlejšia sekcia ponúka empirické zistenia teórie pozitívneho vývinu mladých v rómskej populácii v niekoľkých krajinách, ktoré sú charakteristické vysokým zastúpením Rómov (Bulharsko, Kosovo, Albánsko, Srbsko a Maďarsko).

Viacero štúdií v tejto časti využíva kvalitatívne metódy či ich kombináciu s kvantitatívnymi postupmi. Súčasťou tejto sekcie je i kapitola overujúca program podpory PYD v skupine sociálne znevýhodnených dospelých Rómov.

Publikáciu dopĺňajú kapitoly zamerané na odporúčania pre prax a tvorenie politík. Nesporným prínosom monografie je využitie rôznorodých metodologických prístupov od štandardných kvantitatívnych metód, cez viaceré kvalitatívne prístupy (pozorovanie, hĺbkové interview či hĺbkové zúčastnené pozorovanie).

Problémom mnohých výskumov v psychológii je zameranie sa na majoritnú populáciu s priemerným a vyšším sociálno-ekonomickým statusom. Preto je recenzovaná publikácia významným počinom, keďže systematické skúmanie pozitívnych zdrojov a možností pozitívneho vývinu rómskej minority je zriedkavé. Škodou zostáva, že k publikácií neprispeli svojimi štúdiami autori zo Slovenska alebo Česka.

Mária Bačíková

Údaje o autorke

Mgr. Mária Bačíková, PhD. pôsobí na Katedre pedagogickej psychológie a psychológie zdravia, Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach.

E-mail: maria.bacikova@upjs.sk

Bačíková, M. (2021). Roma Minority Youth AcrossCultural Contexts: Taking a Positive Approach to Research, Policy, and Practice [recenze]. *E-psychologie*, 15(3), 38-39.
<https://doi.org/10.29364/epsy.415>